

طرح خاورمیانه بزرگ و امنیت ملی ایران

استاد حشمت الله فلاحت پیشه

«عضو هیأت علمی دانشگاه علامه»

دانیال درویشی

www.ketab.ir

سرشناسه	فلاحیت پیشه، حشمت الله، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	طرح خاورمیانه بزرگ و امنیت ملی ایران حشمت الله فلاحیت پیشه، دانیال درویشی
مشخصات نشر	تهران: حکایت قلم نوین، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	۲۶۸ ص: ۱۲.۵ x ۲۱.۵ م.م
شابک	978-600-8081-79-1 : ۲۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیا
بافت	کتابخانه
موضوع	امنیت ملی -- ایران
موضوع	National security -- Iran
موضوع	ایران -- روابط خارجی -- خاورمیانه
موضوع	Iran -- Foreign relations -- Middle East
موضوع	خاورمیانه -- روابط خارجی -- ایران
موضوع	Middle East -- Foreign relations -- Iran
موضوع	ایران -- جنبه های استراتژیکی
موضوع	Middle East -- Strategic aspect
شناسه افزوده	درویش، دانیال. -
زده بندی کنگره	۹۸۵۳UA : ۱۳۹۷
زده بندی دیویی	۳۵۵ ۴۰۹۵۵
شناسه کتابخانه ملی	۵۱۵۷۶۰۲

حکایت قلم نوین

طرح خاورمیانه بزرگ و امنیت ملی ۱

مؤلفین: دکتر حشمت الله فلاحیت پیشه، دانیال درویشی

چاپ اول: ۱۳۹۷

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

شمارگان: ۵۰۰

چاپ و صحافی: تکثیران نوین

صفحه آرایشی: سیمین خداکریمی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۸۱-۷۹-۱

آدرس: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان لبافی نژاد، قبل از تقاطع فخر رازی، پ ۱۷۴، واحد ۱

تلفن: ۶۶۴۹۷۳۰۰ - ۶۶۴۹۷۲۹۵

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
--------	-------

فصل اول

زمینه های تاریخی تحولات در خاورمیانه

۱۵.....	۱-۱ خاورمیانه کجاست؟
۱۸.....	۲-۱ امنیت خاورمیانه
۲۷.....	۳-۱ امنیت خاورمیانه در میان جنگ سرد
۳۷.....	۴-۱ خاورمیانه پس از پایان جنگ سرد و نظام دوقطبی
۴۳.....	۵-۱ خاورمیانه پس از ۱۱ سپتامبر
۵۰.....	۶-۱ منطقه گرایی نوین در خاورمیانه

فصل دوم

تأملی در مباحث تئوریک امنیت ملی

۶۱.....	۱-۲ عناصر یا عوامل قدرت
۶۴.....	۲-۲ ابعاد اساسی
۶۵.....	۳-۲-۱ بعد نظامی
۶۷.....	۳-۲-۲ بعد اقتصادی
۶۹.....	۳-۲-۳ بعد منابع/ محیطی
۷۱.....	۴-۲-۲ بعد سیاسی / فرهنگی
۷۵.....	۳-۳ دیدگاه آرمانگرایان و واقع گرایان درباره امنیت ملی
۷۷.....	۴-۲ چالش های امنیتی جهان در آغاز قرن ۲۱
۷۸.....	۱-۴-۲ برداشت مفهوم امنیت نظامی
۸۳.....	۲-۴-۲ چالش های امنیتی جدید

- ۱-۲-۴-۲ پیشرفت ارتباطات و فناوری ۸۳
- ۲-۲-۴-۲ محیط زیست ۸۴
- ۳-۲-۴-۲ افزایش جمعیت ۸۶
- ۴-۲-۴-۲ شکاف بین کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته ۸۸
- ۵-۲-۴-۲ بازیگران غیردولتی ۸۹
- ۶-۲-۴-۲ جهانی شدن ۹۰
- ۵-۱ امنیت: مسائل مفهومی و تعاریف ۹۱
- ۶- نتیجه گیری فصل ۱۰۴

فصل سوم

در گام‌های تازه پلیتیک دهه ۱۹۹۰ و جغرافیای نوین امنیتی ایران

- ۱-۳ فروپاشی نظام دو قطب و جغرافیای امنیتی ایران ۱۱۱
- ۲-۳ فروپاشی نظم دو قطبی و قدرت مانور ایران ۱۱۸
- ۳-۳ پیامدهای مهم تجار نظامی عراق به کویت و جنگ خلیج فارس ۱۲۱
- ۴-۳ حمله آمریکا به افغانستان، انبساط و انقباض قدرتهای شمالی و جنوبی ایران ۱۲۲
- ۵-۳ نظام امنیتی ایران ۱۲۷
- ۶-۳ دیدگاه‌های مختلف در مورد اهداف تأمین امنیت ایران ۱۲۸
- ۷-۳ چهار چوب امنیتی جمهوری اسلامی ایران ۱۲۹
- ۸-۳ ایران و امنیت خلیج فارس ۱۳۲

فصل چهارم

طرح خاورمیانه بزرگ زمینه‌های تاریخی موضوع با اهداف

- ۱-۴ زمینه‌های تاریخی موضوع ۱۳۷
- ۲-۴ بودجه طرح خاورمیانه بزرگ ۱۵۱
- ۳-۴ نقش ناتو در خاورمیانه بزرگ ۱۵۳
- ۴-۴ اهداف طرح خاورمیانه بزرگ ۱۵۷

- ۴-۵ پیامدهای طرح خاورمیانه بزرگ ۱۷۶
- ۴-۵-۱ تزلزل در پایه های قدرت ۱۷۶
- ۴-۵-۲ خلق جایگزین هایی برای مراکز قدرت موجود ۱۷۸
- ۴-۵-۳ تغییر و اصلاح نگرش های سنتی نسبت به قدرت سیاسی ۱۷۸
- ۴-۶ پیامدهای منطقه ای طرح ۱۸۱
- ۴-۷ نتایج ناشی از اجرای طرح در خاورمیانه ۱۸۳
- ۴-۸ پیامدهای بین المللی طرح خاورمیانه بزرگ ۱۸۵
- ۴-۹ طرح خاورمیانه بزرگ و موانع راهبردی آن ۱۸۹

فصل پنجم

پیامدهای طرح خاورمیانه بزرگ بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

- ۵-۱ تأثیرات طرح خاورمیانه بزرگ بر امنیت ملی کشورهای خاورمیانه ۱۹۵
- ۵-۲ بحران مشروطیت و ایران ملی ۱۹۶
- ۵-۳ بحران یکپارچگی و انسجام و ماضی امنیت ۲۰۱
- ۵-۴ نقش و جایگاه ایران در منطقه خاورمیانه ۲۰۳
- ۵-۵ پیامدهای سیاسی طرح خاورمیانه بزرگ بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ۲۰۹
- ۵-۶ پیامدهای اجتماعی و فرهنگی طرح خاورمیانه بزرگ بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ۲۱۴
- ۵-۷ پیامدهای نظامی - امنیتی طرح خاورمیانه بزرگ بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ۲۲۲
- ۵-۸ پیامدهای اقتصادی طرح خاورمیانه بزرگ بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ۲۳۶
- نتیجه گیری ۲۵۰
- کتاب شناسی ۲۵۹

طرح خاورمیانه بزرگ مبتنی بر تغییرات سه محور سیاسی، اقتصادی و فرهنگی می باشد. برای اجرای این تغییرات باید اقدام به حمایت ارتقای اسرائیل، دستیابی به صلح در خاورمیانه، تداوم واردات نفت از منطقه با قیمت مناسب، ممانعت از برپایی یا استمرار رژیم‌های قدرتمند مخالف آمریکا در منطقه، مخالفت با گسترش و تولید سلاح‌های کشتار جمعی، ایجاد اصلاحات سیاسی و اقتصادی در منطقه مبارزه جدی با تروریسم نمود.^۱ هدف نهایی این طرح ضمن تضمین امنیت و امنیت اسرائیل، حفظ منافع ایالات متحده در منطقه و جهان است.^۲

۱. السعید، محمد، طرح خاورمیانه بزرگ و تأثیر اجتماعی و فرهنگی آن بر خلیج فارس، مترجم سعید آقا علیخانی، مجموعه مقالات پانزدهمین همایش بین المللی خلیج فارس، تهران: انتشارات دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، پاییز ۱۳۸۴، ج ۲، صص ۲۵-۲۰.

۲. واعظی، محمود، جمهوری اسلامی ایران و طرح خاورمیانه بزرگ، انتشارات فصلنامه راهبردی، شماره ۳۶، بهار ۱۳۸۵، صص ۲۸-۱۸.

طبق این طرح، خاورمیانه بزرگ منطقه‌ای است که هم با اهمیت و هم نگران کننده است. نگرانی‌های همچون نزاع میان اعراب و اسرائیل، بیشترین میزان استبداد سیاسی و رژیم‌های شکست خورده منفعل، شهروندان اصول گرای مسلح که خطری برای تمدن و جامعه‌ی غرب محسوب می‌شوند؛ خاورمیانه مرکز فعالیت‌های غیر قانونی، مجرمانه و نیز منبع قاچاق مواد مخدر و تسلیحات و علاوه بر همه‌ی اینها منطقه‌ای اکندۀ از منازعات قومی، قبیله‌ای و نژادی است. علاوه بر موارد فوق سه تحول مهم دیگر، ایالات متحده آمریکا را به باز تعریف راهبرد خود در این منطقه وامی‌دارد.

۱. فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و بروز پیامدهای مهم و خطرناک آن.

۲. شاخص‌های جمعیتی کشور ایران در سال ۲۰۲۵ خطرات آن دو برابر می‌شود.

۳. انزوای منطقه از اقتصاد پویای جهانی.

در این تحقیق با توجه به موقعیت منطقه خاورمیانه و تحولات آن بدون شک ایران و سیاست‌های تصمیم گیرندگان کشور ایران بی‌تأثیر نمی‌مانند لذا سعی می‌شود که پیامدهای طرح خاورمیانه بزرگ، در ایران و همچنین واکنش‌های متقابل ایران نسبت به این طرح مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

۱. السعید ادریس، محمد، پیشین، صص ۳۰ - ۱۹.

طرح خاورمیانه بزرگ بخشی از بزرگ بینی‌های آمریکای سرمست از پیروزی در جنگ سرد بود. آمریکا بر خلاف راهبرد انگلیسی تجزیه و تقسیم موزائیک خاورمیانه، راهبرد هژمونی نهادمند را مطرح کرد که طبق آن بدون نیاز به تغییرات جغرافیایی، این منطقه حساس دنیا با تحمیل اقتدار آمیز ارزش‌های غربی مدیریت می‌شود.

برای این طرح خاورمیانه بزرگ به عنوان واکنشی راهبردی به گزارش توسعه سانس سال ۲۰۰۳ میلادی و یک سال پس از آن اعلام شد. گزارش توسعه سانس در منطقه جغرافیایی اسلامی و عربی شاخصه‌های تهدید آمیزی را بروز می‌دهد، بر این اساس جوانان عرب و مسلمان به دلیل فقدان دموکراسی در کشورهای خود، دو معرض افراطی گری‌های مختلف قرار خواهند گرفت. و مولفه‌های امنیت و مصادیق مدنیت در دو دنیای عرب و غرب در تیررس این مدنیت افراطی شده قرار خواهند گرفت.

یک سال بعد طرح خاورمیانه بزرگ ۲۰۰۴ میلادی به عنوان راهبرد منطقه‌ای آمریکا برای ربع اول قرن بیست و یکم میلادی منتشر شد. روح این طرح حفظ دنیای عرب در درون قلمرو استراتژیک آمریکا و ارتقاء امنیت اسرائیل در افق ۲۰۲۵ است. ولی ساز و کار اجرایی آن تشویق و حتی تحمیل دموکراسی به دنیای عرب می‌باشد. باید روندها و اصلاحات دموکراتیک در میان متحدان عرب آمریکا مورد حمایت قرار می‌گیرد و

در عین حال با جریان‌های افراطی شیعه و سنی مقابله صورت می‌گیرد. به طور مشخص القاعده، حزب الله لبنان، برخی جریان‌های شیعی عراق و البته دولت جمهوری اسلامی ایران در کانون تهدید و تحدید طرح خاورمیانه بزرگ قرار می‌گیرد.

از سال ۲۰۰۵ میلادی کشورهای مرتجع عرب شروع به موضعگیری در قابل طرح فوق کردند. دولت مبارک در مصر اعلام کرد که اجرای طرح در دنیای عرب منجر به تغییراتی همچون شیعه شدن دولت در عراق و نزدیکی آنها به ایران می‌شود. دولت عربستان طرح را استعمار نوین غربی خواند و ملک عبدالله شاه اردن آن را جاده صاف کن هلال شیعی خواند.

با این وجود طرح برخی وضعیتگیری‌های افراطی در ایران همچون ادعای محور اسرائیل ورد هاک، تبانی‌های همیشگی ارتجاع و صهیونیسم و عوامل موثر نفت، پول و اسلح و البته دشمنی سنتی آمریکا با ایران، منجر به اتفاقی تازه به نام ایران هراسی شد که مولفه‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی را همزمان با طرح خاورمیانه بزرگ به گونه‌ای متفاوت تعریف کرد. امضاء و اجرای ناقص برنامه ایران هراسی با نوسانی جدی مواجه کرد اما اتفاق دشمنانه برخاسته از طرح خاورمیانه بزرگ هنوز در قبال مولفه‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی ادامه دارد.

حشمت الله فلاحت‌پیشه اردیبهشت ۱۳۹۷